

grueles

Een uitgave van de Stichting **Grueles** | december 2012 | jaargang 32 | nr. 4

grueles

www.grueles.nl

gruelles

Een uitgave van de Stichting **Gruelles** | december 2012 | jaargang 32 | nr. 4

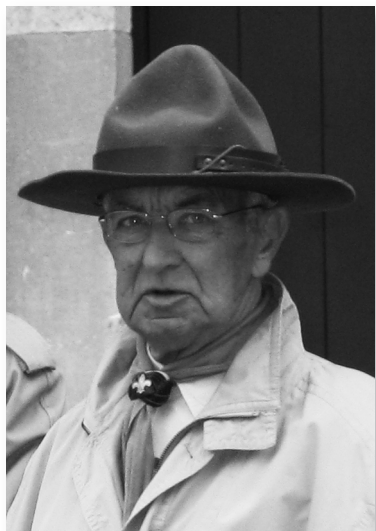
Bij de voor- en titelpagina: Rustaltaar bij de molen.

IN MEMORIAM

Afgelopen jaar heeft Grueles afscheid moeten nemen van drie medewerkers. Wij herdenken hen met genegenheid en grote dankbaarheid.

Mathieu Pinckaers speelde mee in de Grueles-producties 'Woonderwäoter van Riessebérg' (2000) en 'Kên d'r hön nog?' (2005).

Cor Segers was oprichter en voorzitter van de sectie Video. Later verrichtte hij hand- en spandiensten voor diverse secties.

Bèr Waber speelde mee in de Grueles-productie 'Woonderwäoter van Riésenbérg' (2000). Later was hij lid van de sectie Kemedie.

© Copyright Stichting Grueles - www.grueles.nl

Abonnementenadministratie: Brikkenoven 1, 6247 BG Gronsveld. Tel. 043 - 408 3288. Secretariaat: Rijksweg 92, 6247 AK Gronsveld. Tel. 043 - 408 2880.

U kunt zich abonneren op ons tijdschrift door € 13,50 over te maken op Rabobank 11.75.15.000 of ING 2535375 t.n.v. Stichting Grueles. Losse nummers € 4,-.

VOORWOORD

U heeft nog iets van mij te goed, dus dat moet ik meteen aan het begin van deze nieuwe Gruelles rechtzetten. In de bronkeditie kondigde ik namelijk het chronogram aan dat prijkt op het koningszilver van koning Bert Houben. Welnu, bij het ter perse gaan van de 'Bronkgruelles' was de tekst van het chronogram net niet klaar. Een editie later waren er perikelen bij het in elkaar zetten van het 'boekje', dus weer geen chronogram. Maar nu, gelukkig nog steeds binnen het jaar van de Groete Broonk, kan ik u met trots het chronogram van 2012 presenteren. Hier komt het chronogram:

Bert Houben

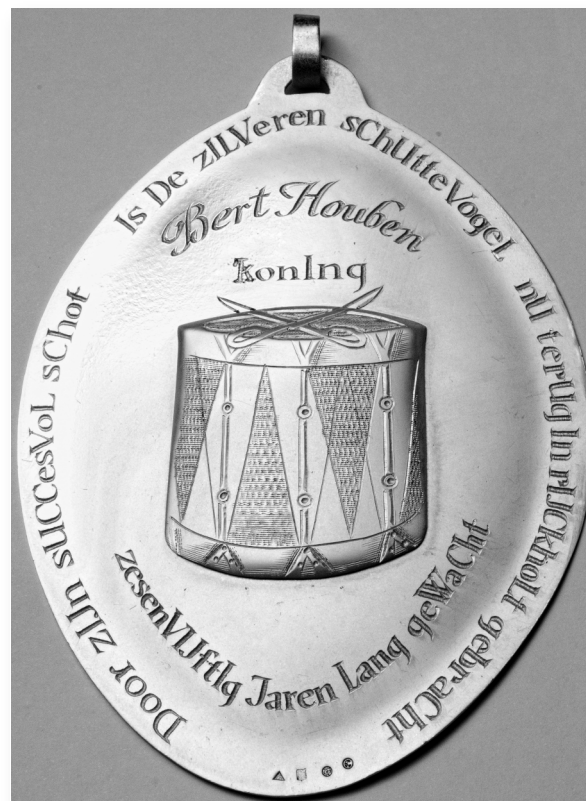
konIng

zesenVIJftIlg Jaren Lang geWaChT

Door zIJn sUCCesVoL sChot Is De zILVeren

sChUtteVogel nU terUg In rIJckhoLt gebraChT

Misschien moet de landelijke overheid ook eens met onze getallentovenaar praten. Volgens mij kan hij de club in Den Haag helpen om de kredietcrisis op te lossen. Gruelles heeft overigens niet alleen de maker van het chronogram binnen haar gelederen. 'De Dich', die koningin Elly Hochstenbach tijdens het Meisteken voordroeg, is ook van de hand van iemand van Gruelles. Gerard Segers liet zich namelijk van zijn

poëtische kant zien. Ook 'de Dich' is in deze Gruelles afgedrukt.

Van de kredietcrisis had Sinterklaas dit jaar overigens niet al te veel last. Hij mocht een half miljard euro verdelen over zijn eigen beurs en die van zijn Pieten. Niet verkeerd na een paar weken in een tabberd rondlopen en kinderen de stuipen op het lijf jagen. En ook de Kerstman kan met een hele dikke Mercedes terug naar Rovaniemi in Lapland in plaats van met de

arrenslee. Met een verwachte recordomzet van 800 miljoen euro in Nederland kan er vast ook wel een verwarmd veetransport af voor Rudolph en zijn vriendjes. De crisis raakt gelukkig niet iedereen...

In deze Gruelles leest u, traditiegetrouw, over de rareiteiten die in de ons omringende natuur voorkomen. Bloempjes en beestjes die we niet elke dag tegenkomen. Maar ook bij de mens komen rareiteiten voor. Wat te denken van de 105-jarige Zweedse die per brief bevestigd kreeg dat er plek voor haar was op de kleuterschool. Kinderen die in 2007 geboren zijn, werden aangeschreven. De bejaarde Zweedse was in 1907 geboren en kreeg ook een uitnodiging. Of de 24-jarige Britse smaaktester voor babyvoeding die haar smaakpapillen liet verzekeren voor een miljoen euro. Ze is blijkbaar in staat voedsel te proeven zoals een baby van tien maanden dat doet. Raar, maar waar.

Veel leesplezier met deze Gruelles!

Ik wens u fijne kerstdagen,
en alle goeds voor het jaar 2013.

Maarten Heijnen

DIALECT

De Dich 2012

Kuüning,

Lang zal v'r hié ién Riékelt nog druüver kalle
wie kemik dit jaor de voëgel ês aofgevalle.
Op peenksmaondig heel ekerèin d'n aosem ién.
't Lièk drop dat 't weer neet zoe mog zién.
Ôs joûnges hawwe gesjoëte dat 't verrèk vuur
de groete ier. Zoûw 't dan verdomme weer neet
lökke dizze kier? Nao sjuüt 110 blèf 't lêste
sjpleenterke hange aon de sjtang. Dier wäort
kolèrig dat 'r neet aofveel, meh dat doorde neet
lang. Effe läoter wejde 't get en sjloog eur
sjtömming öm. V'r hoerte allemaol de
geweldige blydsjap ién eur sjtöm.

V'r hebbe gezièn dat dizze voëgel zjus op de
gooj plaots ês koëme en vuur zién dan öuch
mêt eur kuüningsjap érg iéngenoëme. 56 jaor
hèt dit duerp hié d'rop gewaag, tot weer 'ns
èine de voëgel nao Riékelt braach. Ién 1956
wäor de ier vuur miéne pa en kuüning Giel en
hûi goën v'r ejndelik weer hié de vlaoj ète, op 't
kesjtiel.

Öm eur kuüningên te maoge zién, dat ês gaar
neet verkierd en ich been dan öuch gruutsj en
veul mich partekeleer verierd. Kuüningên van
ôs sjöttery, ês neet vuur ekerèin weggelaach.
't Wäor eure geweldige sjuüt dè mich dis ier hèt
braach. Es 'n aondeenke oe weréchtig niks aon
mankeert blyf dis groete broonk ién mién hert

gegraveerd. Saöme mêt mién hofdames heb
ich, wie 't aad gebrúuk bepaolt op
Sakkermeentsdäog mêt de bugel sént vuur uch
opgehaold. V'r hebbe bié alle dëure van Riékelt
en van Groéselt aongeklop. Nuurges vergèfs, ze
gaove meunte, breekkes of 'n amvelop. Säome
mêt al die lûi, die hûi öuch vuur uch hiéheen
zién koëme beej ich uch dizze kedoo aon, dè ich
naomens hön heb mêtgenoëme.

Eur èige tamboerkorps lede ôs dis broonk neet
dèk eleng. Van smueres hil vreug tot deep ién
de naach, wäore ze op geng. De meziék ês weer
prima verzörg doer ôs èige hermenie,
ôs prachtige sjöttery, 't ês geweldig:
dat zuus te zélde mie.

Gaans Riékelt hèt mêtgewèrk öm dit fèt wie 'n
klok te laote kleenke en nao dat v'r sjtrak nog
'ns hebbe kênne rejje en get dreenkendeenk v'r
nog dèk aon dèn däog dè doorde tot deep ién
de naach: aon dè peenksmaondig, wie dier de
voëgel nao Riékelt braach.

Riékelt, 24 juni 2012
lang lèf ôzze kuüning
lang lèf ôs sjöttery

Tekst Gerard Segers

Persjoonkele

Ich zaot op 'nne naodenoen op 'n terras ién Èisde. Zoe es d'r wêt, dao woene nogal get lûi oét Groéselt ién Èisde, oonder aandere oüch ich. Oüch koëmen t'rs vèul vaan Groéselt en Riékelt zich opte terasse ién Èisde èint drenke, ömtot 't jaomer genôg dao ién Groéselt e bitsje aon mankeert. Es geboere Groéseldener klasjeneer ich gèn uüver vreuger ién Groéselt en uüver wèurd dy vèul lûi hûi neet mie kênne. Zoe haw v'r 't 'nne kier uüver persjoonkele. D'r môt noé éffe raoje oe dat mêt te mäoken hèt. Ês dat

A: heen en weer

B: op en neer

C: ién en oét

't Ês C.

Ich wis 't oüch neet, meh Piet vaan Callebérg hèt mich dat good oétgelaag.

Es ich m'n oüge toûw doon en truk loor opten tiéd dat ich nog e menneke wäor, daan zeen ich mich weer de kèrk ién loüpe. Ich magkde mich e kruús mêt wiéwäoter, bèjde mich zês onzevaders en zês weesgegroeetjes en goüng nao boéte, nao weer e kruús gemak te hebbe mêt wiéwäoter. Daan haws te 'nne vollen aoflaot verdeend. Eder kiér dats te dat doogs haws te 'nne vollen aoflaot oe ste dan weer e zielke mêt oet 't vagevuur nao d'n hiémel haws iéngébèjd. Nao twie kier begôs dich dat al d'n sjtroët oét te

hange, en goüngs te 'e sjpèulke begênne: wè de mieste aoflaote kôs verdene.

Vaan bèje kaom neet vèul mie. 't Wäor zjus ofs te 't onzevader en 't weesgegroeetje neet mie kôs. Ich begôs daan mer te telle wiewèul ruút-sjes t'r ién de gläos-ién-loed-veensters zaote, of wiewèul vingerkes ofs te zaogs vaan de yngelkes op 't sjêldery boëve d'n altaor, of vaan èin tot fiéftig telle, vuuroét en vaan truk, of iers de ève getalle, daan de oonëve, en gaot zoe mer wyjer, want ich wèit ziéker dat d'r zelf nog mie kënt verzênne. Es zich daan èine reurde, sjproûng ich op en bysden ich wie 'nne gek nao boéte. Avventoûw vergaots te dich e kruús te mäoke. Me ja, de haws oüch aander dinger aon d'nne kop, zoe wie vuurwè ste noé weer d'n aoflaot goüngs verdene.

Nao 'nnen hielen tiéd goüngs te hèivers, mêt d'n tesse voül aoflaote dys te haws verdeend vuur lûi oes te de naomen al neet mie vaan wis.

Meh lûi, persjoonkele wörd oüch hûi nog gedoën. Gaot ién 'nne kaffee mer 'ns ién de dëur zitte. D'n èine nao d'n aandere löp langs tich mêt de segrèt al ién de moond en d'n aansjtëker ién de haand. Ze maoge bènne neet mie rouke ién 'nne kaffee, en môtte hönnen aoflaot boéte verdene. Ze byze daan gaw weer nao bènne öm e päor sjluk te drenke en zich 'n noûw segrèt te drieje. Nao 'nnen tiéd pakke ze zich e noûw pekske toûwbak of segrètte en goën daan voül van genade en tesse voül aoflaote hèivers.

Dialect

Persjoonkele. Ich vên 't e sjoen woërd, me ich doon 't neet mie, ich laot 't uüver aon de leefhebbers. Leef lûi, dè d'r zeen ién hêt môt demêt doërgoën. Ich neet mie. Ich heb vreuger genôg gepersjoonkelt.

*Frans vaan Jôp
Tekening Hans Mulder*

Rariteiten 2012

Vogels

Winter 2011/2012 leek geen echte winter. Zeer hoge temperaturen en eind januari leek de winter voorbij. Echter, in de nacht van zondag 29 januari op maandag 30 januari viel er een laagje sneeuw en de volgende twee weken vroomde het dat het kraakte. Op zaterdag 4 februari werd in Lelystad een temperatuur gemeten van min 22,9 graden Celsius, de laagste temperatuur in 27 jaren. De rayonhoofden waren plotseling druk in de weer, maar de ijsdikte bleek uiteindelijk toch te dun voor de 'tocht der tochten'. Zaterdag 11 februari 2012 meldde William Vaessens dat er in een weiland aan de Bronckweg een aantal ooievaars was gesignaleerd. Uit nader onderzoek in de bittere kou bleek echter dat het geen ooievaars maar grote zilverreigers waren, maar liefst 18 stuks en een aantal blauwe reigers. De grote zilverreiger is gemakkelijk te herkennen aan zijn hagelwit verenpak, een gele snavel in de winter en zwarte poten. In 1978 broedde de eerste grote zilverreiger in Nederland. Vanaf 1991 nam het broedsucces toe. Maar vooral het aantal overwintersaars steeg zeer sterk in het laatste decennium. De geleidelijke verhoging van het waterpeil in Nederland blijkt een belangrijke factor voor dit succes. Die zaterdagmiddag van 11 februari bleek een rijke vogeldag. Op dezelfde percelen vlogen, laag over het hoge gras, twee vrouwtjes blauwe kiekendief.

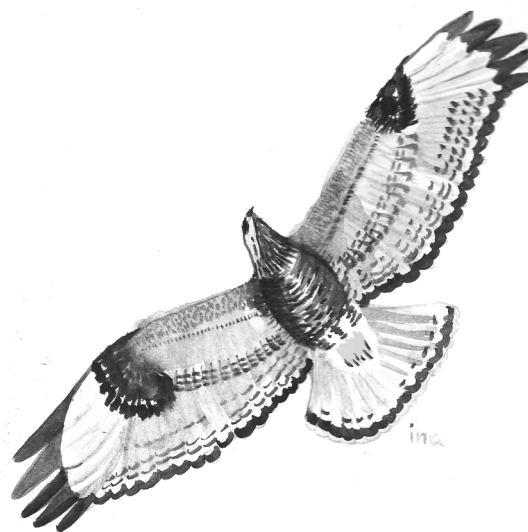
Deze roofvogels zijn gemakkelijk te herkennen aan hun witte stuit. Verder zijn deze vogels ook goed te herkennen aan hun V-vormige vlucht (zie tekening), laag en traag vliegend over het hoge gras op zoek naar knaagdieren. Verder trok een buizerd, 'biddend' in de wind, de aandacht. Deze vogel had witte ondervleugels met zwarte eindpennen en ook duidelijke zwarte polsvlekken (zie tekening). Dit typische gedrag en uiterlijk past bij de ruigpootbuizerd. Even later kwam nog een exact dezelfde vogel naast hem, eveneens biddend op zoek naar prooi. Ruigpootbuizerds hebben niet zoals de gewone buizerd een sterk gevarieerd verenpatroon. Ruigpootbuizerds broeden in het hoge noorden van Scandinavië en Siberië. In het winterseizoen trekken ze in kleine aantallen naar onze streken. Hij dankt zijn naam aan zijn tot op teenbasis bevederde poten. De poten van de gewone buizerd zijn onbevederd, in de vlucht overigens nauwelijks waar te nemen. Het weiland aan de Bronckweg blijkt een paradijs voor overwinterende vogels. Grote groepen groenlingen, vinken, kneus en geelgorzen vliegen voortdurend over het veld. Een bijzondere waarneming was verder een groepje barmsijzen ("Berpkes" ién 't Groéselders) en kepen, ook wel oranjevinken genoemd. Door de familie Hartmann wordt in de akkers rondom het agrarisch bedrijf aan de Bronckweg meegedaan aan het Collectieve Beheerplan Hamsters, een regionaal project om de wilde hamsters ('Koënwoüf') van de ondergang te

Natuur

Vrouwje blauwe kiekendief. De V-vormige vlucht is typerend voor alle kiekendieven.

redde. Het grote perceel bouwland rondom de boerderij werd opgedeeld in een twintigtal kleine percelen met vaak een gelijke oppervlakte. Op deze kleine percelen worden volgens een teeltplan in een periode van zes jaar, vier verschillende soorten gewassen geteeld. Hierbij moeten we denken aan luzerne, bladrammenas en graansoorten (bijvoorbeeld wintertarwe, zomergraan en wintergerst). Maïs past niet in het beheerplan. Door dit beheer ontstaat er een lappendeken van verschillende kleine percelen met verschillende begroeiing. De percelen worden niet geoogst, zodat er voedselbronnen ontstaan van diverse zaadsoorten. Daarnaast biedt

De donkere polsvlekken en de witte staart met zwarte eindpennen zijn kenmerkend voor de ruigpootbuizerd.

de hoge begroeiing dekking voor de hamsters tegen roofdieren. De wijze van inzaaien, het aantal kilogrammen zaad per hectare, het bemesten en de gewasbescherming zijn allemaal aan voorschriften gebonden. Voor dit alles, en natuurlijk voor het gemis van een normale opbrengst van de akkers, ontvangt de agrariër per hectare een vergoeding. Het aardige van dit beheer, dat feitelijk is afgestemd op hamsters, is dat grote groepen vogels meeprofiteren. De vele zaadsoorten trekken veel vogels en knaagdieren aan. Het spotten van diverse uilensoorten en roofvogels en grote aantallen zangvogels is een logische gevolg.

Steenuil

Enkele jaren geleden heeft Piet Didden een boomgaard aan de Voerenweg van Jean Martin gekocht. In een oude perenboom bevond zich een steenuilennestkast die regelmatig bewoond werd, nu eens door steenuilen, dan weer door spreeuwen of koolmezen. Dit jaar was het weer de beurt aan een paartje steenuilen, maar tot overmaat van ramp gaf de perenboom de geest en hij moest omgezaagd worden om erger te voorkomen. Piet stelde vast dat de steenuilen inmiddels vier jongen hadden en kwam op het idee om de kast met inhoud te verplaatsen naar een andere boom in het weiland. Om extra overlast voor de uilenfamilie te beperken plaatste hij eerst een pallet horizontaal in de boom en zette er vervolgens de nestkast bovenop. Extra getimmer en gesjor bleef zodoende achterwege. Twee weken later zijn vier gezonde steenuiltjes uitgevlogen en inmiddels is besloten om de uilenkast, wegens bewezen succes, gewoon op de pallet te laten staan.

Ijsvogel

Op 21 oktober zag Willy van Baal in zijn tuin een exotische verrassing. Een ijsvogel (zie foto) had de vijver ontdekt. Nadat Willy een dag eerder de bladeren had verwijderd, waren de visjes, het lievelingsvoedsel van de ijsvogel, goed zichtbaar. De voedertafel werd als duikplank gebruikt. Ijsvogels zijn zeldzaam in Nederland. Ondanks zijn prachtige felblauwe en oranje kleuren wordt de ijsvogel vaak niet herkend.

21 oktober 2012, ijsvogel.

Door zijn supersnelle vlucht zien de meeste mensen slechts een blauwe flits. Vooral bij beekjes met helder water, zoals de Geul en de Berwijn, kunnen we de ijsvogels aantreffen. Hun nesten maken ze in de leemachtige, steile oevers. Maar ook 'aon 't Loëk ién Oesj' broeden jaarlijks ijsvogels. In jaren van strenge vorst sterft, bij gebrek aan voedsel, vaak meer dan de helft van de ijsvogels. Gelukkig hebben ijsvogels wel het vermogen om na enkele zachtere winters hun aantal weer op peil te brengen. In het late najaar en in de winter gaan ze op zoek naar gemakkelijke voedselbronnen: vijvertjes aan huis vol kleine visjes.

Natuur

Insecten

Krompootdoodgraver

Sjef Caris, Prins Willem Alexanderstraat, had op 19 augustus het geluk, als je tenminste van geluk durft te spreken, een doodgraver op zijn terras aan te treffen. Doodgravers zijn bijzondere kevers; niet zeldzaam, maar je ziet ze nauwelijks. Je treft ze aan in bossen, bermen, onder struikgewas en dan bijna altijd in de buurt van een of ander dood beestje, zoals een muis of een vogel. Nou niet zo direct een omgeving die uitnodigt om op zoek te gaan naar kevers. De door Sjef waargenomen soort is een Krompootdoodgraver (*Nicrophorus vespillo*), is ongeveer 1,5 cm groot en is een van de acht in Nederland gevonden soorten. Doodgravers zijn uitstekende vliegers en vinden de kadavers met hun reukvermogen. Soms voeden zij zich met het aas, maar meestal zijn ze uit op de vliegenlarven die zich aan het aas tegoed doen. Vaak krijgt de doodgraver gezelschap van een soortgenoot (mannetje of vrouwtje). Behoort die kever tot een andere soort of tot hetzelfde geslacht, dan wordt er gevochten totdat er een de aftocht blaast. Is er eenmaal een paartje gevormd, dan beginnen ze met het weggraven van de aarde onder het kadaver. Is het kadaver op deze wijze ingegraven dan wordt er gepaard. Eitjes worden in het aas gelegd en het vrouwtje blijft bij het kadaver totdat de eitjes uitkomen. De larfjes worden vervolgens 6 tot 7 dagen door het vrouwtje gevoerd, waarna ze al

19 augustus 2012, krompootdoodgraver.

verpoppen. Een van de acht soorten, de Duitse doodgraver (*Nicrophorus germanicus*), is met een maximale lengte van 3,5 cm de grootste aaskever van ons land. De Duitse doodgraver is al sinds het midden van de jaren vijftig van de vorige eeuw niet meer in Nederland waargenomen. Waarschijnlijk niet geheel toevallig valt dit tijdstip samen met de invoering van de "Deconstructiewet 1957". Deze wet verplicht eigenaren van grote landbouwhuisdieren tot het laten ophalen van kadavers.

Dovenetelwants

Bij Jo Lemmerling, eveneens Prins Willem Alexanderstraat, zat op 20 juni een niet-alledaags 'kevertje' in zijn tuin. Hij noemde het zelf 'zjus 'n utteke'. Het voert te ver om nu te denken dat de Volkswagen Kever een afgeleide is

20 juni 2012, dovenetelwants.

van de vorm van dit kevertje, maar toch. Na enig speurwerk werd duidelijk dat het niet om een keversoort handelde maar om een soort behorende tot de wantsenfamilie die weer nauw verwant is met cicaden en bladluizen. Een van de grote verschillen tussen wantsen en kevers is het jeugd stadium. Nimfen van wantsen zien er vrijwel gelijk uit als volwassen wantsen. Voor ze het volwassen stadium bereiken, vervellen ze een of meerdere keren. Een jonge wants is uiterlijk vrijwel identiek aan een volwassen wants. Keverlarven daarentegen zien er totaal anders uit dan de volwassen kevers. Als imago of larve verpoppen ze na enige tijd en hebben ze de gedaante van de volwassen kever aangenomen. Groei zit er dan niet meer in.

Terug naar de 'kever' van Jo. Het goudkleurige driehoekje op het achterlijf gaf de doorslag in het zoekproces. Het moet wel een

dovenetelwants (*Tritomegas bicolor*) zijn geweest, want de nauw verwante koolwants mist dit gouden driehoekje. In de literatuur is veel informatie over de leefwijze van deze wantsensoort te vinden. Alles scheen erop te wijzen dat het een insectenetende wants betrof die het vooral gemunt had op larven van zaagwespen en die daardoor van groot nut zou zijn voor bijvoorbeeld rozenkwekers. Recent is een Belgische biologe hieraan gaan twijfelen en ze stelde zichzelf de vraag waarom de Nederlandse benaming dan dovenetelwants is. Van Engelse en Duitse collega's kreeg ze de bevestiging dat deze wants een planteneter is die zich voedt met stinkende ballote en, inderdaad, met dovenetels.

Sectie Natuur

Tekeningen Ina van de Weerd

Natuur

De verrassende kleurenpracht in het weiland tussen Gronsveld en Rijckholt

Het was een prachtig en toepasselijk schouwspel afgelopen voorjaar: de drie kleuren van de schutterij in veldbloemen in het grote weiland tussen Gronsveld en Rijckholt. Het rood, wit en blauw van klaprozen, margrietten en korenbloemen en voor de goede waarnemer ook één gele zonnebloem. Jarenlang stond er op deze percelen alleen maar maïs. Nu is het een prachtige boomgaard met hoogstam kersenbomen met daartussen kerstsparren en grasland. Het 2½ ha grote weiland is eigendom van de kersverse kapitein van de rode compagnie, Michel Schrijnemaekers. Hij heeft afgelopen winter het perceel beplant met 220 stuks hoogstam kersenbomen van de soorten kordia, regina en karina, moderne rassen zoete kersen van een bekende kweker uit Margraten. In de vaste overtuiging dat de vogel in Rijckholt zou vallen,

mengde Michel de natuurlijke driekleur door het graszaad. Nadat de bloemen waren uitgebloeid en zaad hadden gezet, is het gras pas gemaaid. Hij hoopt dat komend voorjaar de bloemen weer zullen opkomen om er weer van te kunnen genieten. De aanplant is gerealiseerd met subsidie van de provincie, die aan het beheer een aantal voorwaarden stelt. Zo mogen de bomen de eerste jaren na aanplant niet bespoten worden tegen luis of kersenvlieg en moet er gezorgd worden dat bomen die uitvalen vervangen worden. Michel wil het grasland in de toekomst gaan verschrallen door wel op gezette tijden te maaien, maar niet te bemesten. Het kort houden van de vegetatie heeft als doel woelratten te weren. Verschrallen moet leiden tot een meer bloemrijke en natuurlijke vegetatie. Of het ooit rendabel wordt om de kersen te plukken voor de handel kan zelfs Michel als directeur van de Coöperatieve fruitveiling niet voorspellen.

Piet Huveners

WIE ÊS 'T TOCH MÊT

Jeffrey Jaspars

Hoe lang heb je in Gronsveld gewoond?
16 jaar, van mijn 4de tot ongeveer mijn 20ste.

Wat voel je nog voor Gronsveld?

Ik ben blij dat ik in een dorp met een zo rijke historie en mooie omgeving ben opgegroeid. En met de Grote Bronk ben ik ook wel trots dat ik een Gronsveldenaar ben.

Voel je je Gronsveldenaar, Limburger, Nederlander of misschien wel wereldburger?
Ik zei al op heel jonge leeftijd dat ik geen Nederlander was maar een wereldburger (aardbewoner). Dit voel ik me nog. Op de tweede plaats blijf ik altijd Gronsveldenaar. Ik zou niet zo snel in Thailand gaan wonen, hoewel mijn vrouw Thaise is. Voor vakantie vind ik het een prachtig land, om te wonen vind ik het te oneerlijk verdeeld en daar word ik depressief van na een tijdje. Ik houd niet zo van de "als-je-geld-hebt-mag-je-alles-cultuurtjes".

Aan wie (of wat) uit je 'Gronsveldse periode' bewaar je goede herinneringen?

Allereerst judoclub 'No Hara' waar ik een groot gedeelte van mijn jeugd lid van was. Dan de avondvierdaagse die ik meer dan tien keer heb gelopen. Het was altijd heerlijk om met zo een grote groep mensen door ons mooie heuvel-land te lopen. We zijn ook wel eens tijdens de vierdaagse een potloodventer tegen gekomen in het bos, maar dit was gemakkelijker voor ons dan voor hem. En dan Jean van Baal die op de lagere school een van de weinigen was die deze adhd-er rustig kon krijgen als hij weer eens door het lint ging. En de eerste jaren van de basisschool toen Ton Plantaz nog bij juffrouw Jeanne Spronck woonde, en we met wat kinderen naar het pianospel van Ton zaten te luisteren bij het open raam.

Zijn er gelegenheden of momenten waarvoor je terug naar Gronsveld zou keren?

De 'Groete Broonk' probeer ik nooit te missen en als ik een redelijk betaalbaar huis in Gronsveld had kunnen vinden dan had ik er waarschijnlijk nu weer gewoond.

Kun je een korte anekdote vertellen die je 'spontaan' invalt als je aan Gronsveld terugdenkt?

Op de lagere school hadden verschillende kinderen een vader of moeder die op de lijst van een partij stond voor de gemeenteraad. Hun eigen vader was natuurlijk altijd de beste, wat iedere verkiezingstijd uitmondde in een beklad- en scheuroorlog van de verkiezingsposter van de tegenpartij.

Waarom ben je uit Gronsveld vertrokken?

Ik heb nogal wild geleefd: sex, drugs en rock&roll waren lange tijd mijn drijfveren en Gronsveld was te klein voor mij op dat moment; ik wilde anonimiteit. De stad trok me gewoon heel erg aan. Eigenlijk wilde ik helemaal weg uit Nederland, maar ik ben qua wonen nooit verder dan Maastricht gekomen.

Wat doe je momenteel?

Ik ben tegenwoordig samen met mijn vrouw eigenaar van restaurant Pet Thai in Maastricht.

Maarten Heijnen

FOTO

December 2003. Jeugdleden sectie Natuur in 't Kloester.

V.l.n.r. Sjoerd van Hooren, Bas van Hooren, Marion Goessens, Angela Gorissen, Kyron Pijpers.

13 september 1969, hoek Kampweg - Rijksweg. Koningin Juliana komt terug uit Noorbeek waar zij een monument heeft onthuld ter herinnering aan het feit dat Noorbeek 25 jaar eerder, als eerste gemeente van Nederland, werd bevrijd.

Foto

Kerstconcert 2010. Leerlingenorkest van de Koninklijke Harmonie van Gronsveld onder leiding van Jos Kuijpers.

*12 oktober 2012. Wandeltocht 'De Beul'
bij gelegenheid van het 40-jarig bestaan van
Jongeren Sociëteit Gronsveld.*

GEZIËN

Een Gronsveldenaar merkte op bij de vorige 'ateröm': "Dao wäor ich nog noets gewès, meh 't môt dao bié Maria en Jo van d'n Das zién." De naastliggende dakpartijen en de bouwstijl van de gevel hadden deze Gronsveldenaar op het goede spoor gezet. Zo zie je maar dat je, door naar de juiste details op de foto te kijken, al snel tot de oplossing kunt komen. Maria Dassen-Doijen en Jo Dassen zijn inderdaad de bewoners van deze aparte woning aan de Monseigneur Willigersstraat 16.

Zelf heb ik altijd met het idee rondgelopen dat dit de enige woning in haar soort was in Gronsveld. Maar in het gesprek dat ik met Maria en Jo had, vertelden zij mij, dat aan de Kampweg nog twee woningen liggen van dezelfde architectuur, te weten Kampweg 12 (familie Heijman) en Kampweg 16 (familie Prompers). En ja hoor, toen ik later over de Kampweg fietste en deze huizen eens beter bekeek, zag ik duidelijk over-

eenkomsten. Dus, ook ik kon weer iets op mijn 'harde schijf' bijschrijven.

De opdracht tot het ontwerpen van dit huis was in 1945 door Zjêf Schrijnemaekers, beter bekend als 'Zjêf van de Kyzer", en zijn vrouw Lies Pleumeekers gegeven aan architect San Claesens. In 1953, dus acht jaar later, werd pas besloten tot uitvoering over te gaan. Lies en Zjêf verlangden een moderne woning en stelden zich als voorbeeld het 'Rietveld-Schröderhuis' (1924) in Utrecht. Dit huis wordt als architectonisch hoogtepunt gezien van 'de Stijl-periode'. Samen met de architect bezochten Zjêf en Lies dat huis.

De Stijl is de naam van een stroming in de beeldende kunst die in 1917 ontstaan is in Nederland op initiatief van diverse innovatieve kunstenaars, zoals Theo van Doesburg, Gerrit Rietveld en Piet Mondriaan. Binnen de architectuur ontstond het 'Nieuwe Bouwen', een stijl die zich kenmerkte door rechte lijnen, geometrische en abstracte vormen, lichte constructies van staal en beton, grote ramen, een vrije gevelindeling en een open plattegrond. De binnen- en buitenruimtes werden met elkaar verbonden, waardoor licht, lucht en ruimte werd gecreëerd. De gevels werden vaak wit gepleisterd. De architecten van het Nieuwe Bouwen waren voorstanders van functionele en geprefabriceerde bouw. Het 'Stijl-gedachtegoed' is internationaal van grote invloed geweest en heeft

niet alleen de beeldende kunst, maar ook de architectuur en de vormgeving van gebruiksvoorwerpen van die jaren mede bepaald.

Architect San Claessens, geboren en getogen in Gronsveld, was een vriend van Zjêf en hij kwam graag iets drinken in café 'de Kyzer'. San en Zjêf spraken regelmatig over de invloed van de nieuwe architectuur en zo ontstond het idee om een woning in de stijl van 'De Stijl' te bouwen voor Lies en Zjêf. Het huis werd ontworpen voor de mensen die erin kwamen te wonen; het moest leefbaar zijn. Toen aan Claessens gevraagd werd wat hij met 'leefbaar' bedoelde, antwoordde hij: "Een huis moet van binnen zijn zoals het gezin dat hierin woont".

Aan de noord- en westzijde van het huis valt op dat er weinig ramen of andere openingen zitten. De gedachte erachter is dat uit die windstreken de koude winden waaien; het huis en zijn inwoners zijn zo 'beschermd' tegen die winden. De voordeur, de grote ramen, de balkons, de dakoverstekken en het terras liggen bewust aan de zuid- en oostzijde van het huis, om het wooncomfort te vergroten. Het huis heeft geen dragende binnenmuren, zodat men later makkelijker wijzingen kon aanbrengen, zonder dat er grote constructieve aanpassingen gedaan hoefden te worden. Het hele huis kreeg luchtverwarming, wat zeker voor die tijd een unicum was.

Maria en Jo zijn allebei opgegroeid in Gronsveld en kenden elkaar al jaren. De relatie werd pas

serieus met de 'Groete Broonk' in 1960. 'Van doûw aof aon wäor 't e koppel ién 't duerp'. Naast het huis 'van Zjêf van de Kyzer' werd een garagebedrijf met bovenliggend woonhuis gebouwd en toen dit klaar was, trouwden Jo en Maria op 15 juli 1967. Jo en Maria kunnen zich nog goed herinneren dat zij de dag na de bruiloft al vroeg in de morgen bezoek kregen van Jo's moeder Berb en Bèr Houten senior. Berb wilde Bèr graag het 'penthouse' laten zien, omdat het uitzicht over de boomgaarden en het Savelsbos zeer de moeite waard was. Bèr stond naar buiten te kijken en zei diverse keren: "Wat 'nne view, wat 'nne view!" Zo zie je maar dat er ook toen al een vreemde taal in ons dorp gebezigd werd. Maria en Jo zouden deze garage tot 1992 runnen. Al jaren eerder hadden zij Zjêf laten weten dat ze gecharmeerd waren van zijn 'Stijl-huis'. Mocht hij er ooit over denken deze woning te verkopen, dan zouden Jo en Maria graag een bod doen. Omdat zij elkaar zo goed kenden, kregen zij dit ook als eerste te horen. In april 1992 ging hun wens in vervulling: de garage werd aan Bèr Meertens verkocht en zij kochten het woonhuis van Zjêf.

Twee grote aanpassingen werden door Maria en Jo aan het huis gedaan. Aan de noordzijde bouwde Jo een garage; hij moest natuurlijk toch een plaats hebben om te sleutelen, en achter het huis en de garage werd een bijkeuken gebouwd. Het terras aan de zuidzijde werd overdekt en bij het huis getrokken. Hier werd

Geziën

Hans Claessens, de zoon van San, bij betrokken. Vaak krijgt Jo de vraag hoe het toch mogelijk is dat er zoveel tuin vóór het huis ligt. Het was toch veel verstandiger geweest als die tuin achter het huis had gelegen? Dat die tuin aan de voorkant ligt, heeft echter een reden. Zjêf Schrijnemaekers was namelijk de eigenaar van café 'de Kyzer' en alle grond daarachter, dus ook van de grond waarop de woning moest komen te liggen. Zjêf vond dat het huis zo dicht mogelijk bij het café gebouwd moest worden. De ambtenaar van bouw- en woningtoezicht die de rooilijn moest uitzetten, was een vaste klant van Zjêf. Nadat de ambtenaar enkele 'dröpkes' gedronken had, vertelde Zjêf hem dat de rooi-

lijn van zijn huis zes meter terug was gelegd en dat dit zo zou blijven.

Dat Maria en Jo hier voor geen geld meer weg willen, is wel duidelijk en wie weet zult u deze woning, de volgende keer als u er voorbij loopt, met andere ogen bekijken. Een stukje 'moderne' geschiedenis in het hart van ons dorp.

Van de volgende 'ateröm' is al eens iets in 'Geziën' geschreven. Misschien dat deze hint de alerte lezer kan helpen bij het bepalen van onze nieuwe locatie. Het is in ieder geval weer een echte 'beauty'.

Sjef Caris

De heldendaad van een jonge dorpsgenoot (vervolg)

In het vorig periodiek hebt u kunnen lezen dat sergeant Pierre Pinckaers uit Gronsveld, als commandant van de grenswacht aan het Withuis in Eijsden, op zondagmorgen 10 november 1918 om 6 uur 's morgens onverwachts werd geconfronteerd met een negental Duitse legerauto's waarin veel hoge Duitse officieren zaten, die met grote spoed de grens wilden passeren.

Pierre liet hen, ondanks hun intimidatie en dreigementen, niet de grens over. Eerst nadat ze te kennen hadden gegeven akkoord te gaan met internering, was Pierre bereid met zijn bataljonscommandant te gaan overleggen.

Toen Pierre weer terug kwam bij de grens, zag hij dat in de tussentijd alle Duitsers waren uitgestapt. Ze waren met ongeveer 20 officieren, van wie een twaalftal met een hoge rang, waaronder heel wat generaals en een admiraal. Ze liepen de straat op en af richting Belgische grens en terug.

Toen Pierre bij de derde auto aankwam, zag hij daar een generaal staan die hij die morgen nog niet eerder had gezien. Die generaal zag er, in tegenstelling tot de anderen, nogal bescheiden uit. Hij droeg geen onderscheidingen, had een afgedragen generaalsuniform aan en had ook een oude pet op. Pierre zag echter dat de andere officieren die generaal tot op zes meter

Pierre.

naderden, met hun hakken tegen elkaar klakten, een kleine buiging maakten en voor hem salueerden. Hierdoor vermoedde hij dat dit wellicht de belangrijkste persoon van de groep was en hij vroeg zich af wie dat dan zou kunnen zijn. Pierre keek hem aan en dacht hem vaker op foto's te hebben gezien, maar zijn naam schoot hem niet direct te binnen. Het zal toch niet de keizer zijn?, dacht hij. "Snertweer", gromde de slecht geklede generaal en hij wendde zich tot Pierre. Wijzend naar

Historie

het uniform en de strepen, vroeg hij hoe men zo'n soldaat in Holland noemde. Pierre antwoordde: "Sergeant... Zijne Excellentie." "Ach so, bei uns ist das ein Unteroffizier", aldus de generaal. Hij keek vervolgens naar de Mescherberg en daarna naar Lixhe en merkte op dat hij het een mooi landschap vond. Was het nu wél of niet de keizer, en zo ja, wat zou hij dan in Nederland komen doen?, vroeg Pierre zich af.

Pierre liep verder richting Belgische grens en zag dat op alle Duitse auto's aan de achterkant een grote plak modder was gesmeerd. Hij was nieuwsgierig of er iets onder zat wat niemand mocht zien. Toen hij uit het zicht van de Duitsers was, wreef hij bij een auto de modder af en zag een dubbele Duitse adelaar, die hem met zijn metalen ogen priemend aankeek. Van de Duitse detachementscommandant, die tegenover het Belgisch kantoor woonde, had hij wel eens gehoord dat de auto's van het hoofdkwartier zo'n Duitse adelaar achterop hadden. Ze zijn dus uit het hoofdkwartier ontsnapt, dacht hij. Hierna liep Pierre weer terug en bij het Hollands kantoor zag hij de rijksontvanger van de douane, De Graaf, buiten staan. Die zei tegen hem: "Zeg Pinckaers, wat denkt u, wat is dat wat hier allemaal staat?"

Pierre antwoordde: "Ja, er zijn verschillende hoge mieters bij, waaronder een aantal hoge generaals." Hij zei verder dat hij had gezien dat er een generaal bij was van wie de linker arm

*Achterste rij staand v.l.n.r. Wöllem Pinckaers, Maj Pinckaers, Pierre Pinckaers en Gilles Wassenaar
Voorste rij: wed. Maria Hubertina Pinckaers - Schrijnemaekers en Trine Wassenaar - Schrijnemaekers .*

korter was dan de rechter, die hij steeds in dezelfde houding tegen zijn borst hield en hij bewoog hem niet. Pierre had wel eens gehoord dat de keizer een linker arm had die verlamd was.

"Dus je denkt dat de Duitse keizer er bij is? Nee, ben je mal, denk dat maar niet, eer het zover is, staan er in België geen twee stenen meer op elkaar", zei de, volgens Pierre Duitsgezinde, rijksontvanger.

“Ja”, zei Pierre, “ik heb er zo’n vermoeden van.”
 “Dan moet u mij die maar eens aanwijzen”, zei de rijksontvanger.

Ze wandelden terug en liepen richting de generaal. Die stond met een jonge officier te praten, maar toen zij bij hem in de buurt kwamen, riep hij weer naar Pierre: “Sergeant”, en hij stak zijn hoofd op of hij wilde zeggen: ‘wacht eens even’. Hij zei tegen Pierre dat hij Holland heel goed kende. Als kwajongen kwam hij vaak in de buurt van Arnhem (Amerongen), daar was een tram die vaak uit de rails liep en dan mochten zij de conducteur helpen. Ze kregen dan een gratis ritje. Amsterdam had volgens hem het mooiste museum ter wereld en in Den Haag was hij ook vaker bij prinses Wied op bezoek geweest. “Nu is het hem zeker”, zei Pierre tegen zichzelf, “hij is het!” Pierre probeerde een militaire houding aan te nemen, maar alleen al bij de gedachte dat hij daar stond, Nederland bewakend en de keizer van Duitsland naast hem wachtend aan de grens, werd hij slap in zijn benen. De rijksontvanger was op enige afstand blijven staan en had de generaal goed kunnen bekijken. Hij zei tegen Pierre: “Ik heb een portret waar de keizer als jonge man op staat.” Toen hij terugkwam zei hij: “Ja, het is hem, de keizer!”

Toen kwam Walpot, die tegenover het Hollands kantoor woonde, aanlopen en die zei tegen Pierre: “Pinckaers, je hebt de keizer gevangen!” Pierre lachte en vroeg: “Hoe kom je daarbij,

Walpot?” “Als jonge man ben ik vaak met mensen van Moelingen naar de Heiligdomsvaart in Aken gereden. Dat was om de zeven jaar en de Duitse keizer kwam daar ook altijd naar toe. Ik heb hem daar toen vaker gezien”, antwoordde Walpot. In afwachting van de komst van zijn bataljonscommandant, wandelde Pierre maar weer eens de weg af. Toen hij langs de generaal liep, sprak die hem weer aan en vroeg: “En, vind je het niet fijn dat er morgen vrede is?” “Vvvrede... Zijne ... Excellentie?”, stamelde Pierre, “ja... dat zou fijn zijn, dan kunnen wij weer naar huis toe.” “Ja, ja, morgen is het vrede. Morgenochtend om elf uur wordt de wapenstilstand gesloten. De oorlog had trouwens al veel eerder afgelopen kunnen zijn, als de geallieerden maar hadden gewild!”, zei de generaal grijnzend. Nu wist Pierre het héél zeker, dit móest de Duitse keizer Wilhelm II zijn!

Kort daarop, tegen acht uur arriveerden de commandant van het 48e Landweerbataljon majoor Van Dijlen en luitenant Brouwer bij de grens. Volgens de aantekeningen van Von Ilsemann was inmiddels ook de Nederlandse diplomaat Verbrugge van ‘s-Gravendeel, die ‘s nachts uit Brussel was vertrokken om de grenswachtcommandant over de komst van de keizer in te lichten, aan het Withuis gearriveerd. Toen de Duitse officieren de majoor en de luitenant zagen aankomen, gingen ze dwars over de straat staan, de keizer in het midden. De majoor boog bijna tot op de grond voor hem, terwijl de

*De Duitse ex-keizer Wilhelm II (vierde van links) op het perron van station Eijsden.
(foto: Collectie Henk J.L.M. Boersma – Maastricht)*

grenswacht in de houding stond. De Duitsers werden zeer hoffelijk door de zenuwachtige majoor begroet. Luitenant Brouwer was daarentegen helemaal niet zenuwachtig. Hij was ook degene die met de Duitse woordvoerder, de generaal die ook steeds op Pierre had ingespraakt, in overleg trad. Na ongeveer een kwartier zei de luitenant tegen Pierre: "Sergeant, u escorteert met uw mannen de groep te voet tot aan het station in Eijsden, één man blijft aan de grens, die mag niemand doorlaten, en één man moet zo snel mogelijk de rustende ploeg (zes man lagen in kwartier bij Van der Mullen in Mesch) gaan halen en die moet zich bij u melden." De beslissing om de Duitsers naar het station in Eijsden te laten gaan, werd nadien fel bekritiseerd, want hiermee werd de Neder-

landse regering, die die dag moest beslissen over de toelating van de ex-keizer, in feite voor een voldongen feit gesteld. De ex-keizer bevond zich al op Nederlands grondgebied en bij een negatief besluit zou hij weer over de Belgische grens gezet moeten worden, met alle mogelijke gevolgen van dien.

Met Pierre aan het hoofd van de stoet, legde de ex-keizer, omringd door zijn generale staf, te voet door de modder de drie kilometer af, die hem van het station in Eijsden scheidde. De Duitse legerauto's sloten de rij.

Het verblijf op het station in Eijsden

De komst van de ex-keizer had zich inmiddels als een lopend vuurtje verspreid en heel het dorp, waaronder veel Belgische vluchtelingen, was op die zondagmorgen uitgelopen. Toen het gezelschap bij het station aankwam, liet Pierre dit direct door zijn manschappen afzetten, om zo de opdringende menigte op afstand te houden.

Luitenant Brouwer stelde de Nederlandse legerleiding in Den Haag op de hoogte van de situatie. Ook door de Duitsers werd contact opgenomen met Den Haag. De ex-keizer onderhield zich bij aankomst geruime tijd met de stationschef De Clercq en liep vervolgens met zijn gevolg en majoor Van Dijnl over het perron heen en weer. Van alle kanten kwamen mensen toelopen en steeds weer hoorde men, vooral de Belgische vluchtelingen, roepen: "Ah, Kamerad, kaput" of "Vive la France". Men zag dreigende vuisten en andere blijken van afkeer. Er klonk

foei-geroep en schel gefluit. Enkele Belgische vluchtelingen moesten tot kalmte worden gemaakt. De ex-keizer liep echter rustig verder, alsof hij niets zag of hoorde.

Na ongeveer een uur arriveerde vanuit Visé de hoftrein van ex-keizer Wilhelm II op het station. Volgens Pierre was de hoftrein in de buurt van Visé door de eigen Duitse troepen, die het niet konden verkroppen dat hun "oberste Kriegsherr" hen op het kritieke moment in de steek liet, beschoten. Sergeant Schaap, die daar op wacht stond, moest daarom onder een regen van kogels de barricade opruimen, waarna de hoftrein kon opstomen naar het station in Eijsden. Om dit mogelijk te maken had men kort daarvoor ook nog een stuk rail moeten laten terugplaatsen. Tijdens de oorlogsjaren was op de lijn Eijsden – Visé een stuk rail uit het spoor gehaald om het treinverkeer van en naar België te

De hoftrein van keizer Wilhelm II.

Historie

kunnen controleren. Na de aankomst van zijn hoftrein, trok de ex-keizer zich met zijn gevolg terug in de restauratiewagen. De gordijnen werden dichtgedaan, omdat men vreesde dat de arbeiders van de Zinkwit, onder wie veel Belgen, de ramen met stenen zouden bekogelen. Wilhelm liet zich vanaf dat moment niet meer zien. Hij verwisselde zijn militaire kleding voor burgerkleren.

Het zouden enkele bange uren voor de ex-keizer worden. Zou het kabinet aan zijn verzoek, om hem als vluchteling in Nederland asiel te verlenen, tegemoet komen, of zou het onder druk van de geallieerden weigeren? Uur na uur verstreek, het wachten werd tot een kwelling. In de loop van de dag werd hij door diverse personen, waaronder Nederlandse officieren, de politiecommandant en leden van het Duits consulaat in Maastricht, bezocht. Tegen twaalf uur mocht Pierre met zijn mannen inrukken, omdat er inmiddels voldoende marechaussee aanwezig was om de orde te bewaren. Tegen de middag kwam ook het eerste bericht: koningin Wilhelmina was diep geroerd over de droevige toestand waarin de ex-keizer zich bevond, maar om te kunnen beslissen moest eerst een ministerraad worden bijeengeroepen. Door de wijze waarop dit bericht aan de ex-keizer werd meegedeeld en de manier waarop de aanwezige Hollandse diplomaat pertinent had geweigerd mee te eten, kregen de Duitsers grote twijfel over het resultaat. Ze zouden nog de

hele dag moeten wachten op de uiteindelijke beslissing. Even na middernacht verscheen in opdracht van minister-president C.L.M. Ruys de Beerenbrouck een delegatie van drie personen, onder wie de commissaris van de koningin in Limburg gouverneur E.O.J.M. baron van Hövel tot Westerflier in de hoftrein om aan de ex-keizer het besluit van de Nederlandse regering mee te delen. De Duitse gezant dr. F. Rosen had zich tijdens de reis bij de delegatie gevoegd. De gouverneur deelde ex-keizer Wilhelm II mede dat de Nederlandse regering had besloten dat hij werd toegelaten, maar met (levenslang) zeer beperkte bewegingsvrijheid. De ex-keizer werd verzocht opdracht te geven dat zijn hoftrein hem 's anderdaags vroeg naar het noorden zou vervoeren. Wilhelm zei rustig en gelaten: "Ich hab' ja nichts mehr zu befehlen."

De volgende dag maandag 11 november 1918 's morgens om twintig over negen vertrok de hoftrein vanuit Eijsden naar Maarn. De machinist van de trein was hiervoor speciaal vanuit Arnhem opgeroepen. De hoftrein bestond naast een tweetal stoomlocomotieven uit 19 Duitse wagons, waarvan 11 personen-, 6 bagage-, 1 tankwagon en 1 platte wagon. De Duitse legerauto's werden, bedekt met een zeildoek, ook op de trein vervoerd. Onderweg werden de ex-keizer door duizenden, onder wie veel Belgische vluchtelingen, uitgefloten en werden hem verwensingen toegeroepen. Tijdens deze treinreis hechtte

Historie

Wilhelm eraan de aanwezige Nederlandse autoriteiten duidelijk te maken dat hij géén schuld had aan de oorlog.

De hoftrain arriveerde om half vier op het station in Maarn. Van daaruit reed het gezelschap met auto's naar kasteel Amerongen. Vóór dat vertrek moesten de Duitse officieren hun persoonlijke vuurwapens inleveren. Na aankomst werden ze door de interneringsgeneraal gesommeerd ook de sabels in te leveren, maar na een heftige discussie werd besloten dat ze die mochten behouden.

Het einde van de Eerste Wereldoorlog

Op 11 november 1918 om tien over vijf 's morgens werd de wapenstilstand getekend. Deze ging enkele uren later om elf uur in. Hierdoor kwam een einde aan een verschrikkelijke loopgravenoorlog, die maar liefst 10 miljoen doden en evenzoveel gewonden en verminkten had geëist. De ondertekening vond plaats in treinwaggon nr. 2419D die nabij Réthondes in het bos van Compiègne in Frankrijk stond. De overeenkomst was erg vernederend voor de Duitsers. Het was dan ook geen toeval dat Hitler, enkele decennia later op 22 juni 1940, het door hem verslagen Franse leger op precies

dezelfde plek en zelfs in dezelfde treinwagon de overgave liet ondertekenen.

Het verblijf van de ex-keizer in Nederland

Ex-keizer Wilhelm II woonde nog meer dan twintig jaar in Nederland. Eerst in kasteel Amerongen, waar graaf Bentinck zijn gastheer was. Op 28 november 1918 ondertekende hij de definitieve troonsafstand en op 10 mei 1919 kreeg hij officieel asiel. Zijn vleugeladjutant Von Ilse-mann is al die jaren bij hem gebleven. Hij trouwde zelfs met een dochter van graaf Bentinck. Tijdens zijn verblijf in Amerongen was de ex-keizer in het najaar van 1919 doelwit van een Russisch huurmoordenaar die hem probeerde dood te schieten en in januari 1920 probeerden twee Amerikanen hem te ontvoeren.

De Entente-landen (landen die tegenover Duitsland een bondgenootschap vormden) vroegen in die periode ook regelmatig om zijn uitlevering. In het vredesverdrag werd berechting van de misdaden van Wilhelm verlangd. In januari 1920 kreeg de Nederlandse regering zelfs een officieel verzoek tot uitlevering van de ex-keizer, doch dit werd geweigerd. Daarna werd niet meer op uitlevering aangedrongen.

In mei 1920 verhuisde Wilhelm naar een door hem gekocht landgoed in Doorn. Na het overlijden van zijn vrouw, hertrouwde hij in 1922 met een veel jongere prinses.

Koningin Wilhelmina zou hem nooit hebben opgezocht, voor haar had hij afgedaan. Prins Hendrik daarentegen had veel contact met de

ex-keizer en reisde ook regelmatig naar Duitsland om de mogelijkheden van een terugkeer te onderzoeken en om de huisraad van de ex-keizer over te brengen. Ook koningin Emma, prinses Juliana en nadien prins Bernhard bezochten hem regelmatig. De Oranjes en de Hohenzollerns waren aan elkaar verwant. De ex-keizer hield zich vrijwel dagelijks tot op hoge leeftijd zeer fervent bezig met houthakken in de bossen rondom zijn landgoed. Verder besteedde hij veel tijd aan het schrijven van zijn memoires. In de jaren dertig had hij kortstondig de hoop dat de nazi's de monarchie zouden herstellen, doch Hitler maakte in 1934 definitief een einde aan die hoop.

Hoewel Wilhelm neerkeek op de nazi's en hun ideologie, stuurde hij, wellicht meer op initiatief van zijn vrouw, tijdens de Tweede Wereldoorlog een gelukstelegram naar Hitler in verband met diens zege in Frankrijk. Dit voorkwam echter niet dat zijn landgoed door de Duitsers werd afgegrensd van de buitenwereld en de oude ex-keizer een gevangene werd van zijn eigen landgenoten. Hij overleed in 1941, op 82-jarige leeftijd, in Doorn. Zijn stoffelijke resten werden bijgezet in een mausoleum op het landgoed.

Het leven van Pierre na de Eerste Wereldoorlog

Na het beëindigen van de Eerste Wereldoorlog, was het avontuur voor Pierre nog lang niet voorbij. Als "de man die de keizer had aangehouden" werd hij door velen als een held bewonderd. Zijn heldendaad werd wereldnieuws

Historie

en stond op de voorpagina van vele kranten in binnen- en buitenland. Vooral in de beginperiode werd hij door honderden journalisten en persfotografen uit binnen- en buitenland en zelfs een Belgische minister benaderd en als dat niet lukte achtervolgd, om steeds maar weer opnieuw zijn verhaal te vertellen. Men schroomde daarbij niet zijn woning binnen te dringen en al zijn familiefoto's mee te nemen. Een en ander nam dusdanige vormen aan dat Pierre daar moeilijkheden over kreeg met zijn militaire commandant, die vond dat het beter was als hij verder zou zwijgen over deze zaak. Pierre heeft zich daar echter niet altijd aan gehouden. Twintig jaar later was hij, zij het na lang aandringen en onder zijn nadrukkelijke mededeling dat dit echt de allerlaatste keer was, alsnog bereid aan een verslaggever van de "Paris Soir" en van "de Rijnbode" zijn verhaal nog één keer te vertellen. En ook daarna maakte hij nog wel eens uitzonderingen. Zoals in 1958, veertig jaar na het voorval, toen hij het verhaal nog een keer voor Radio Nederland Wereldomroep (RNW) en aan een journalist van de Nieuwe Limburger vertelde. Uit deze interviews blijkt dat Pierre er, ondanks dat hij voorheen vaker had aangegeven dat hij niet gediend was van al die aandacht en er zelfs ziek van werd, toch wel van genoot het verhaal (nog eens) te kunnen vertellen en hierbij zeker niet naliet zijn heldendaad en -status te benadrukken. Tot decennia na de Eerste Wereldoorlog reden regelmatig Franse autobussen door Gronsveld die stopten

De Duitse legerauto's van keizer Wilhelm op het station in Eijsden.

voor de woning van Pierre, waarna de chauffeur de inzittenden erop attendeerde dat hier de man woonde die aan het einde van de oorlog de Duitse keizer had tegengehouden.

Het gezin Pinckaers werd enkele jaren na het einde van de Eerste Wereldoorlog getroffen door het overlijden van de vader. Hij overleed begin 1924, op 59-jarige leeftijd. De moeder zette hierna samen met haar drie kinderen de werkzaamheden op de boerderij voort. Dat ze niet bij de pakken ging neerzitten, blijkt uit het feit dat ze enkele maanden later bij de gemeente een hinderwetvergunning aanvraagde voor het plaatsen van een elektrische graanmolen. Pierre bleef, evenals zijn broer

Wöllem en zijn zuster Maj, ongehuwd. Hij vertelde zelf schertsend dat hij vanwege zijn problemen met de journalisten “vergeten” was te trouwen. Het was een man die zijn hele leven op de boerderij werkte en verder een rustig, weinig opvallend leven leidde. Hij was lid van het kerkelijk zangkoor. Pierre had letterlijk en figuurlijk goed geboerd, maar was niet erg scheutig. Als hij wel eens in een café kwam en aan de beurt was om een rondje te geven, hoorde men vaak: “V’r zoûwe nog waol èine kënne dreenke, meh v’r hebbe genôg gehad...zalle v’r mer zegke.” Na het overlijden van zijn broer in 1948 en zijn moeder in 1949, woonde hij, samen met zijn zus, nog enkele decennia in de ouderlijke boerderij aan de Rijksweg. Pierre overleed op 20 juni 1971, in de leeftijd van 77 jaar, en werd in Gronsveld op het kerkhof begraven. Zijn zuster overleed enkele jaren later in 1975.

De man die als 25-jarige door zijn heldendaad bij de wereldgeschiedenis was betrokken, kreeg hiervoor, voor zover bekend, nooit een onderscheiding. Zelfs op zijn bidprentje werd er met geen woord over gerept. Wellicht dat dit een gevolg was van het feit dat hij, evenals zijn broer, tijdens de tweede wereldoorlog sympathiseerde met de Duitsers en hiervoor op het eind van de oorlog zelfs werd opgepakt. Waarschijnlijk dat zijn ontmoeting met de keizer daar aan ten grondslag lag.

Léon Olislagers

Tekeningen: Harrie Huveneers

Bronnen:

- De opname van het radio-interview van 12 november 1958 door de RNW .
Het ruim een half uur durend gesprek is, na ruim vijftig jaar, op ons ver-zoek door de RNW alsnog op de weblog gezet en geheel te beluisteren: blogs.rnw.nl/haa/b102120-geschiedenis-verhaal-achter-arrestatie-keizer-wilhelm-ii-in-1918-1958-11-12
- Voor een filmpje van de op en neer lopende Duitse officieren, de aankomst van de keizerlijke trein en de Duitse legerauto’s op het station in Eijsden zie:
www.flickr.com/photos/mapit1418/3957635489 ;
- De Rijnbod van 04.11.1918;
- Paris Soir van 05.11.1918;
- Nieuwe Rotterdamsche Courant van 11.11.1918;
- Tilburgsche Courant van 11.11.1918;
- Rotterdams Nieuwsblad van 12.11.1918 en 13.11.1918;
- Dagboekantekeningen van Sigurd von Ilse mann - vleugeladjutant van keizer Wilhelm II;
- Verslag van mr. J.B. Kan van de reis met de keizerlijke trein naar Maarn op 11-11-1918;
- Gedenkschriften Deel IV, Storm, auteur Pieter Jelle Troelstra, 1931;
- De Nieuwe Limburger 1957;
- De Band-Heem, jaargang 13, nr. 2 en 3 (1969);
- Inventaris van het archief van ex-keizer Wilhelm II tijdens zijn verblijf in Nederland 1918 – 1941 (1945), Rijksarchief Utrecht 1977;
- Archief (voormalige) gemeente Gronsveld;
- Website forum mestreechonline.nl

STREEKMUSEUM

De nieuwe loods

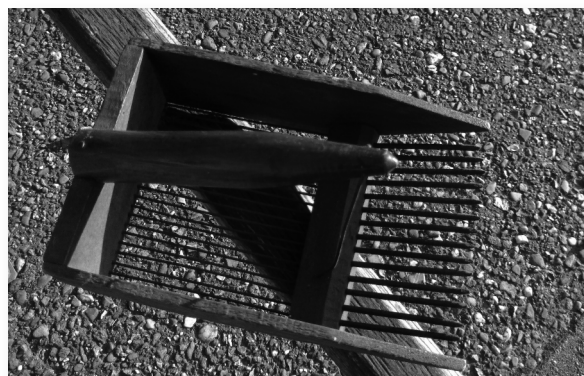
Enkele jaren geleden toonden wij u een foto van de zolder van onze 'nieuwe' loods aan de Oosterbroekweg. Nadat de medewerkers van de sectie Streekmuseum eerst hadden gewerkt aan het predicaat brandveiligheid van de zolder is vervolgens hard geruimd, geschilderd, gestukadoord en 'gelamineaat'. De zolderruimte ziet er nu prachtig uit en zal door onze sectie en andere secties gebruikt gaan worden. Er kunnen binnenkort lezingen worden gehouden, bijeenkomsten met jeugdsecties, toneelrepetities en kleine tentoonstellingen. Een mooi stuk werk.

Nieuwe aanwinsten

Van Veronique Wolfs-Reintjens ontving de sectie een aantal mooie en interessante voorwerpen. Een aantal daarvan hadden we nog niet in onze collectie zoals de onderstaande kam waarmee (bos)bessen ('oolbere') geplukt werden.

In de Franse Elzas worden de kammen nog steeds voor dit doel gebruikt.

De "bessenkam".

Zagen, zagen

Evenals vorig jaar hebben de kinderen van groep 7 van de Basisschool Sint-Martinus gebruik gemaakt van de faciliteiten van onze werkplaats. Met de kinderen is gewerkt aan een houten kerstboom.

Groep 7 in actie.

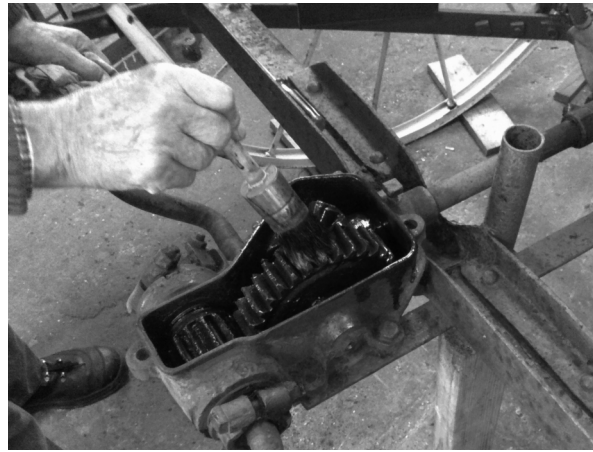

Habbo Veldman vervangt weer een zaagje.

Onder deskundig toezicht van enkele Gruelles-medewerkers werden kerstboompjes uitgezaagd die later op school als kerstversiering werden opgetuigd.

Hooidraaier

Tijdens het laatste oud-verkennerskamp van de Sint-Maartensgroep gebruikte de hopman in zijn openingspeech het woord 'voertuigen'. Een oplettend verkenner wees de hopman op het feit dat het woord 'voertuig' niet in het Gronsvelds voorkomt. De hopman zocht raad bij Gilles Jaspars (de vader van de Groéselder Diksjenèr). Deze vond dat het Gronsveldse woord 'gevër' het beste paste bij het Nederlandse woord voertuigen. De term werd vroeger gebruikt als verzamelwoord voor al het rollend materieel rond een boerderij. We kunnen u verzekeren dat Gruelles intussen veel 'gevër' in zijn bezit heeft. Ploegen, karren, wagens, hooidraaiers, maaiers en nog vele andere landbouwmachines zijn te bewonderen aan de Oosterbroekweg. Onlangs is een oude hooi-

Deel van de mechaniek van een hooidraaier.

draaier ('hûiwender' of 'hûidriejer') onder handen genomen door de deskundige medewerkers van de sectie. Tijdens een ingewikkelde operatie kwam een ingenieus mechanisme bloot te liggen. Intussen worden de onderdelen gerepareerd en geschilderd en de 'hûiwender' weer in elkaar gezet. Alweer een brok historie bewaard voor de eeuwigheid.

Mie fien mamzèlke

Het mag intussen bekend zijn dat we veel van onze uitgebreide collectie uitlenen. Na de vorige maand is daar weer een interessante afnemer aan toe te voegen. Het Maastrichts Volkstheater voerde de musical "Mie fien Mamzèlke" op. Roos Meijs (lid van de sectie Kemedie), de dochter van Ruud (medewerker bij de sectie Streekmuseum) speelde een rol in het spektakelstuk. Zij bracht regisseur Peter Noten op het spoor van Gruelles en zijn collectie. Verschillende attributen werden geleend en gebruikt. Als tegenprestatie ontving de sectie Streekmuseum enkele vrijkaarten voor de

Streekmuseum

première. De medewerkers van Grueles werden na afloop, samen met de spelers, op de bühne onthaald op champagne. Ook dagblad De Limburger vond de scène met een wagen van Grueles blijkbaar de beste, want de dag na de première stond onderstaande foto in de krant.

Ghislaine Hollman als marktvrouw Berrep Bollen zingt de sterren van de hemel in *Mie fien mamzèlke*.

foto: Anneeliek Moonen

Mie fien mamzèlke schiet in de roos

Al meer dan 50 jaar is *My Fair Lady* van Alan Jay Lerner en Fredrick Loewe een grote hit. Iedereen kan wel een paar liedjes meeneuriën. Daarom was het ook een goed idee om het muzikaal spektakel-ziek in het Maasrichts te vertalen.

rep moet binnen een halfjaar een perfecte dame zijn. Daar hebben pa Bollen (Eric Jaspers) en ma Françoise (Marie-Ange Costermans) hun eigen visie op, zeker als de gang naar de maandentree geen succes is. Al wordt de heer Regout (Huib Adriaens) daar stansloek on-

MUSICAL

★★★★★

Gasten: Mie fien mamzèlke
Door: Mestreechs Volleks
Teater

en een publiek dat elke kwinksl naar de actualiteit meteen begrijpt. Voor een amateurgezelschap is dit misschien wel het hoogst haalbare niveau. Ghislaine Hollman zingt werkelijk de sterren van de hemel. Ze presenteert zich met allure en weet elke noot met zekerheid te

Prijsvraag

De vorige opgave was niet gemakkelijk. Op de foto staat een kar uit onze collectie. Het is een 'honsker'. Het bijpassende Gronsveldse spreekwoord is: 'Dy sjoon zién dich 'n honsker te groet'. We kregen vier inzendingen die met wagens te maken hadden, maar de jury is onwrikbaar. Alleen de door ons gevraagde

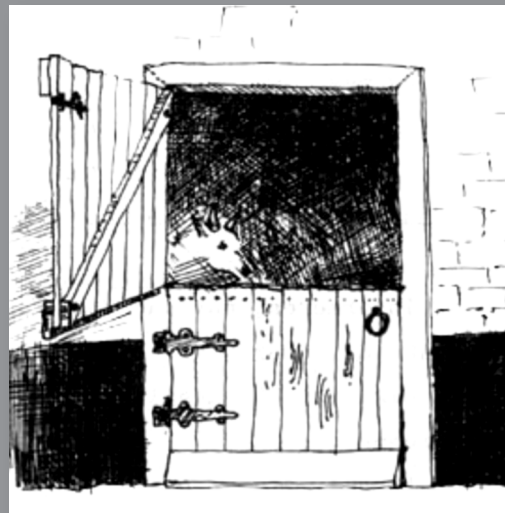
spreekwoorden werden goed gerekend. Maar omdat de jury in een goede bui is, wordt er niet geloot maar ontvangen beide inzenders, Lily Dassen-Jaspars, Rijksweg te Gronsveld en Tino Huijnen, Kleteborg te Eijsden, de felbegeerde poster met grote-bronklijedjes.

Nieuwe opgave

De volgende opgave is weer niet gemakkelijk. We zoeken een spreekwoord dat past bij de onderstaande afbeelding (uit de Groéselder Diksjenèr, getekend door Joost Gadot).

De oplossing kunt u doorgeven aan Frans van de Weerd, Rijksweg 153a, 6247 AD Gronsveld of via fransvandeweerd@home.nl. De beloning bij de laatste prijsvraag van het jaar van de Groete Broonk is de bronklijederenposter.

Sectie Streekmuseum

Open Monumentendag 2012

De Open Monumentendag was dit jaar op 8 en 9 september, met als thema 'Groen van toen'. In heel Nederland bestond de mogelijkheid om plekken te bezichtigen die normaal niet voor publiek toegankelijk zijn. Men kon dit jaar ontdekken hoe natuur in ons land door de eeuwen heen is beheerd, gebruikt en gekoesterd. Het ging om tuinen, parken en begraafplaatsen die vroeger en nu zijn ontworpen en aangelegd. De gemeente Eijsden-Margraten had voor dit thema gekozen de kasteeltuinen van Mheer, Gronsveld en Eijsden, het park van het voormalige klooster van de Zusters onder de Bogen in Rijckholt, het Europapark in Gronsveld en de Amerikaanse Begraafplaats in Margraten. Naast de toestemming van de eigenaren, waren er ook vrijwilligers nodig om toezicht te houden en om uitleg te geven. Stichting Grueles was hiervoor gevraagd.

In het Europapark gaven leden van de sectie Natuur uitleg over de historie van het park en welke bomen en struiken waar stonden en ook waarom net op die plaats. Onder een stralende zon mochten zij ongeveer 100 bezoekers verwelkomen.

In het kasteelpark van Gronsveld waren medewerkers van de sectie Historie aanwezig.

Er was gekozen voor de ingang onder aan het Wijngaardspad, zodat men meteen in het park was en het in volle glorie voor zich had. Hier kreeg men ook een plattegrond met de voorname bomen en hun beschrijving. Tevens werd er uitleg gegeven over het kasteel en zijn geschiedenis. Als extra was de ruïne geopend, waar monumentale 13e-eeuwse gewelven te bewonderen waren. Hier werden in die twee dagen 120 bezoekers verwelkomd.

In het park van het klooster waren vrijwilligers van de gemeente Eijsden - Margraten aanwezig. Er kwamen 80 bezoekers.

De Open Monumentendag 2013 zal plaatsvinden in het weekend van 14 en 15 september en heeft als thema 'Macht & Pracht'. De rijkdom, schoonheid en grootsheid die macht kon voortbrengen is overal om ons heen in gebouwen terug te vinden: kastelen en paleizen, buitenplaatsen, landgoederen en religieuze gebouwen. Maar denk ook aan de rijk gedecoreerde handels- en kantoorgebouwen en de gebouwen van rechtspraak en openbaar bestuur.

Hoe aan dit thema invulling gegeven zal worden, zult u te zijner tijd vernemen.

Frans Bernards

Van aal en nog get

Europapark Gronsveld.

Park voormalige klooster Rijckholt.

Kasteelpark Gronsveld.

Gruelles Keenderdäog

Op vrijdag 21 september 2012 werd weer de Gruelles Keenderdäog gehouden. Deze middag, die de laatste jaren telkens wordt gehouden op de vrijdag voor de septemberkermis, werd dit jaar rond de tijdelijke schoollocatie van de basisschool Sint-Martinus aan de Kampweg georganiseerd. Langs een wandelroute door 't Vroendel', langs 'de Beuk' en terug door 'de Daor' presenteerden alle secties van Gruelles zich.

Sectie Natuur.

Sectie Video.

Na afloop bleek natuurlijk één groep het iets beter te hebben gedaan dan de rest. De opzet was dat alle kinderen iets leerden van deze activiteiten en ook op de hoogte werden gebracht van de veelzijdige activiteiten van de Stichting Gruelles. Alle kinderen kregen als aandenken een sleutelkoord.

Sectie Historie.

Sectie Dorp en Milieu.

Van aal en nog get

Hier volgt het verslag van Joep Beijers uit de Stationstraat.

We hebben een wandeling gemaakt en moesten onderweg opdrachten doen. We hadden de volgende opdrachten:

Opdracht 1: Luchtfoto's bekijken en zoeken waar ligt wat? We moesten opzoeken waar het Julianaplein lag en waar Eetcafé Riékelt. Daarna mochten we ons eigen huis opzoeken op de foto.

Opdracht 2: Welk gereedschap heeft een timmerman? We moesten opnoemen welke gereedschappen een timmerman gebruikt. Als het in de gereedschapskist lag kregen we een punt.

Opdracht 3: Spreekwoorden uitbeelden. We moesten personen en het spreekwoord "de appel valt niet ver van de boom" uitbeelden.

Opdracht 4: Vogelgeluiden raden. De meneer maakte allemaal vogelgeluiden en wij moesten raden welke vogel het geluid maakt.

Opdracht 5: Beelden en plaatsen uit Gronsveld en Rijckholt raden op de i-pad. Er waren filmpjes en foto's op de i-pad en we moesten opnoemen wie en wat we allemaal hebben gezien.

Opdracht 6: De opa van Lars en Tristan (Gilles Jaspars, red.) heeft ons gevraagd hoe oud het orgel in de kerk was, waar het museum ligt en wie de koning en koningin van dit jaar met de groete broonk waren.

Opdracht 7: Een puzzel van een oude foto en de kerk van Gronsveld moesten we in 7 minuten maken.

We hebben veel geleerd van Gronsveld en van de geschiedenis en een leuke wandeling gemaakt in de natuur. Het leukste vond ik de opdracht waarbij we een puzzel moesten maken die bestond uit een oude zwart-witfoto van de kerk en de school.

Joep Beijers

Noël Hayen

*“De wêts noets oe
‘t good vuur ês”*

Het afgelopen jaar heeft u in ‘kên d’r hön nog?’ nader kennis gemaakt met een aantal Gronsveldenaren die jaren mede bepalend waren voor het gezicht van de schutterij. Uiteraard is daarmee niet gezegd dat al die anderen dat niet waren of zijn. Een man die zeker ook in dit rijtje past, was Noël Hayen.

Noël was het tiende en jongste kind van Jules Hayen en Johanna (Janna) Lebens. Jules’ roots lagen in Alken in België. Zijn ouders hadden daar een brouwerij. Zij verhuisden naar Berg en Terblijt. Jules ontmoette in Gronsveld Johanna Lebens. Zij was enigst kind en woonde aan de Rijksweg in het pand waar nu de familie Eertmans woont, thans Rijksweg 93. De jongemannen van het dorp waren niet zo blij met deze ‘buitenstaander’ die deze rijke, knappe meid wilde weggapen. Het verhaal gaat dat toen Jules op een dag met kar en paard de Daor kwam afgereden, hij door jonge dorpingen vanaf de hellingen met stenen bekogeld werd! Kennelijk schrok hem dit niet af en uiteindelijk wist hij Johanna te veroveren. In het voorjaar van 1896 trouwden zij en ze gingen wonen op thans Rijksweg 93. Jules was een ondernemende man. Hij had een gemengd bedrijf met fruitteelt en handel.

Hier werden al hun kinderen geboren: Albert (Klokke Roeland), Jeanette, Gus (vader Julien), Maria, Augustine, Jef (vader Albert, Jef, Lea en Jan), Clim, Jules en Noël. Een eerder geboren meisje stierf toen het vijf maanden oud was.

Kên d'r hön nog

1914. Noël en moeder Janna.

Moeder Johanna overleed jong op 28 maart 1928. Een klap voor het gezin, zeker ook voor Noël, toen 15 jaar. Maria nam de taken van moeder over. Vijf jaar later, op 2 april 1933 overleed vader Jules als gevolg van een verkeersongeval. Van echte verkeersdrukte was in die tijd nog geen sprake. De mensen waren geen verkeer gewend. Auto's veroorzaakten meer drukte door hun aanwezigheid dan door hun aantal. Jules werd een van de eerste dodelijke verkeersslachtoffers op de Rijksweg.

Wederom moeten de kinderen Hayen een groot verlies verwerken. Het land en het vee, bronnen van inkomsten, eisten hun aandacht op en al werkend verwerkten zij hun leed.

Het leven van de jonge Noël stond niet stil. Hij werkte mee op de boerderij. Het boerenleven speelde zich niet alleen tussen vier muren af maar vooral daarbuiten op de akkers en in de schitterende boomgaarden en op straat. Op zondag na de Hoogmis werd gekaart. Jonge mensen zochten elkaar op. En zo ontmoette Noël Liza Houten.

Liza vertelde onlangs nog dat ze Noël vanuit het torentje van het poortgebouw aan de Rijksweg, gadesloeg als hij aan het werk was op de Brikkenoven. De Brikkenoven lag recht achter de boerderij, richting Savelsbos. Voor wie het zich kan herinneren: aan de Schijfstraat bezat de familie Hayen een grote fruitplantage. Kennelijk paste Noël Hayen wel bij de familie Houten. Ook hij was in voor 'klejn kloeteryje'. Het verhaal gaat dat hij eens aan het eind van de dag met paard en kar stopte bij Café Peusens (nu de Kerteermèister). Voordat hij naar binnen ging, draaide hij buiten een zekering uit de elektriciteitskast. Toen de kastelein daarna het licht wilde aandraaien, ging dat natuurlijk niet. Noël was dan niet te beroerd om te helpen. Hij stapte naar buiten en draaide de zekering weer in. Als waardering kreeg hij van de kastelein een gratis glas bier!

1915. Familie Hayen-Lebens. V.l.n.r. Augustine, Jeanette, Clim, Janna en Noël, Jules, Jules sr., Jef, Maria en Albert.

Noël en Liza hadden 11 jaar verkering. In 1946 trouwden ze en gingen inwonen bij de Barones, de buurvrouw van de familie Hayen.

De huwelijksreis die ze maakten is uniek te noemen voor dorpelingen van die tijd. Broer Albert (een ondernemende zakenman) had geregeld dat zij met een militair vliegtuig naar Den Haag konden vliegen om daar hun wittebroodsweken door te brengen. En uiteraard waren ze weer op tijd terug voor het vogelschieten!

'De Broonk' speelde bij de Hayens een belangrijke rol in hun leven. Ook voor de jonge mannen van die tijd al iets om naar uit te kijken, met veel muziek, een glas bier, rej en jonge vrouwen in mooie frisse zomerkleding. Het was een verdiende afwisseling na een jaar hard werken. Noël schoot voor het eerst op de vogel in 1935,

1927. Noël.

het jaar dat Wackers voor de tweede achtereenvolgende keer koning werd. Noël bezat zelf twee vuurwapens die hij regelmatig gebruikte bij de jacht. Hij was een ervaren schutter en hij dacht wel kans te maken.

In 1939 was de spanning in Europa te snijden vanwege het dreigende oorlogsgevaar en dit werd ook gevoeld in Gronsveld. Toen op paasmaandag de vergadering bij elkaar kwam, was het niet zeker of de Broonk wel zou doorgaan. Maar er speelde een belangrijke kwestie: Wackers kon keizer worden van de schutterij, een unieke gebeurtenis. Deze kans wilde men zich

Kên d'r hön nog

niet laten ontnemen. De Broonk ging door en Noël schoot mee. Maar al snel werd duidelijk dat er maar één in aanmerking kwam om 'den Papegaai' naar beneden te halen. Gronsveld kreeg zijn keizer en Noël stond wederom met lege handen. Maar niet voor lang. De plaats van '2e kerteermèister' was vacant. Zijn broers spoorden Noël aan om te bieden op die plaats en zo werd hij de trotse nieuwe 'kerteermèister' naast Door van de Weerd. Negentig gulden schonk hij. Voor die tijd een aanzienlijk bedrag maar wel voor een schitterende plaats en voor

het leven. Het kan niet anders zijn dan dat Noël, zittend op zijn paard, moet hebben gedacht aan zijn ouders die van boven vol trots naar hem keken. Na die bronk van 1939 braken er moeilijke tijden aan. Tijdens de oorlog was er geen plaats voor feest en traditie.

Noël was een fanatiek schaker. We weten dat hij, samen met Maxime Pinckaers en nog een aantal Gronsveldse vrienden, aan de wieg heeft gestaan van de eerste Gronsveldse schaakclub.

G.S.V. seizoen 1932-1933. Staand v.l.n.r. Zjeng Goessens, Haj Goessens, Noël, Albert Mingels, Theofiel Goessens, Zjêf van de Weerd, Zjirke Doyen, Zjêf Peusens, Zjêf Goessens, Dries Waber.

Gehurkt v.l.n.r. Jean van de Weerd, Pierre Beckers, Door van de Weerd, Jules Hayen, René Wiche.

1946. Noël en Liza.

Maar vóór die tijd speelde hij vanaf jonge leeftijd schaak via de post: postkaart schaken. Ik had er zelf nog nooit van gehoord. Hij speelde partijen met schakers uit het hele land. Dochter Gabriëlle heeft de postkaarten allemaal bewaard en ook de schriften waarin Noël alle partijen vastlegde. Over het schaken gaan nog

1946. Noël en Liza op huwelijksreis.

twee verhalen. Broer Albert, ook een fanatiek schaker, werd door Bèr Jaspars uitgedaagd. Albert verloor niet graag en ging de uitdaging voorlopig uit de weg. Hij nam de tijd en bezocht in Luik de Russische wereldkampioenschappen. Hij volgde bij hem een aantal lessen totdat hij zich sterk genoeg voelde om het tegen Bèr op te nemen. Niemand geloofde in de kansen van Albert maar op die legendarische dag versloeg hij Bèr. Het kampioenschap in Gronsveld ging tussen de twee sterkste schakers: Noël en Maxime. Het was een spannend toernooi waarin Maxime en Noël gelijk opgingen. De wedstrijd van Maxime tegen Jan Hayen moest de beslissing brengen. Won Jan, neefje van Noël, dan werd Noël kampioen. Een tactiek werd uitgezet om de partij naar de hand van de familie Hayen te zetten. Alles werd

Kên d'r hön nog

in het werk gesteld om de partij te vertragen. Noël had meer tijd nodig om zijn neefje te coachen. Het late uur en allerlei andere smoezen zorgden ervoor dat de partij werd afgebroken. Zo kregen Noël en Jan de tijd om de partij te analyseren en zetten te bedenken om Jan aan de overwinning te helpen. De tactiek lukte en Noël werd kampioen. In schaken en kaarten vond Noël jarenlang zijn ontspanning.

Bovendien was Noël een begaafd voetballer. Hij maakte deel uit van het elftal waarvan Tefiel Goessens de keeper was. Het was hem veel waard dat het verenigingsleven in Gronsveld kon blijven bestaan en hij was niet te beroerd om op de achtergrond activiteiten te ondersteunen die de kas van de verschillende verenigingen spekten. Zo was hij betrokken bij een van de eerste acties om de uitrusting van het tamboerkorps te vernieuwen.

1946 was voor Noël in alle opzichten een vreugdevol jaar. Op paasmaandag vielen eindelijk weer de verlossende woorden: "Vuur Broonke". De jonge Noël kon eindelijk weer aan de slag. 'De Broonk' werd weer gevierd. Het allermooiste waar hij en Liza zo lang op hadden moeten wachten, gebeurde: Ze konden trouwen. Zoals gezegd trokken ze in bij de Barones. Deze was erg in haar nopjes met dit gezelschap en liet dit blijken middels een schriftelijk welkomstwoord. Waarschijnlijk had zij warme gevoelens voor het jonge stel en in

1953. V.l.n.r. Marjo, Johanna, Noël, Julia.

het bijzonder voor Noël die altijd haar buurjongen was geweest. In 1948 werd in Maastricht hun oudste dochter Marjo geboren. In 1949 volgde Julia, in 1951 Johanna en in 1956 Gabriëlle. Na de geboorte van Johanna verhuisde het gezin naar een nieuwbouwwoning op de Hogeweg en later, na de geboorte van Gabriëlle, naar de Kampweg.

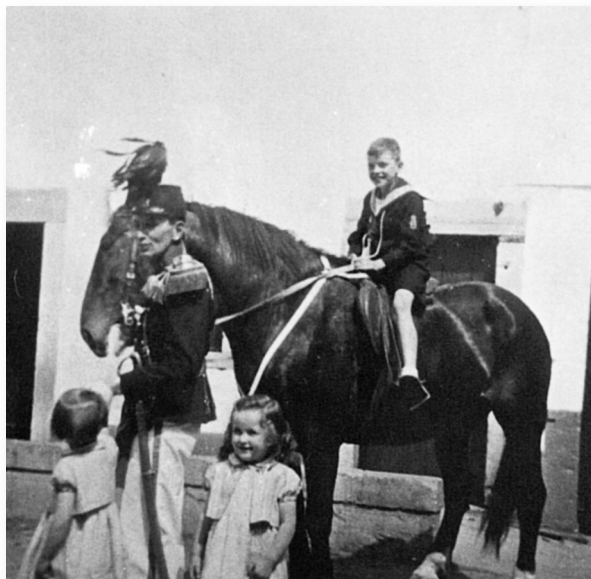
1953. Bij kasteel Rijckholt V.l.n.r. Frans van de Weerd, Zjir Doyen, Drik Bouchoms, Lewie Huveners, Bèr Dassen, Noël.

Naast zijn werkzaamheden op de boerderij exploiteerde hij enige tijd een champignonkwekerij in Bemelen. Noël had niet de bedoeling zijn leven lang boer te blijven. Hij ging in verzekeringen en ontdekte al snel dat hij met zijn handelsgeest en zijn netwerk daar goed de kost mee kon verdienen. Noël wist ook hier het werken te combineren met het aangename. Met bevriende inspecteurs werd na het zakendoen ook gekaart of geschaakt. Schaken bleef dus de rode draad in zijn leven. De kinderen weten zich te herinneren dat hun vader na de hoogmis ook wel eens een potje ging schaken bij Door Wiche. Zij hadden geleerd dat ze moesten zwaaien als ze langs het huis van de familie Wiche liepen. Die zondag

liepen de kinderen naar de kerk in de overtuiging dat pa daar al was. Niet dus, want wie zwaaide er terug: Noël. Hij moest nog een partij uitspelen met de zoon van Wiche, Robert.

Uiteraard waren Liza en de kinderen apetrots op hun man en vader maar toch voelden zij zich tijdens de bronk niet altijd op hun gemak. Waar het aan lag is niet helemaal duidelijk maar de boerendochter Liza had het helemaal niet op paarden. Mogelijk had zij van haar vader en broers geleerd dat een paard berijden niet zo maar iets was. Een paard blijft onberekenbaar. Kennelijk was Liza heel erg bezorgd als Noël op het paard stapte en de dochters niet minder. Als je hoort hoe de kinderen erover praten dan

Kên d'r hön nog

1953. V.l.n.r. Marjo, Noël, Julia, Jan.

leken de momenten dat Noël het huis verliet om erop uit te trekken op die van een veldheer die zijn gezin verlaat om ten strijde te trekken: leder neemt afscheid en reikt de benodigde attributen aan. De vreugde is dan ook groot als 'veldheer' Noël 's avonds zonder kleerscheuren thuiskomt. Het mooiste moment voor Liza en de kinderen is dan ook als de paarden weer op stal staan en moeder en kinders in de 'rej' achter pa aan gaan.

Noël was niet de man om tot in de kleine uurtjes door te gaan. Als hij genoot, deed hij dat samen met Liza en de kinderen. De kinderen

1964. V.l.n.r. Julia, Marjo, Johanna.
Knielend Gabriëlle.

herinneren zich vooral de gezellige momenten bij noonk Jef op de koer op zondagochtend. Pa aan het kaarten met z'n broers, en de tantes zorgden voor heerlijke kost. Na de 'noon' gingen ze naar Bèrke Houten, want 's middags ging daar het zondagse genieten door. Het waren onvergetelijke momenten. Noël genoot met volle teugen van de humor, het kaarten en de gesprekken over alledaagse dingen. Ik maakte het als buurjongen mee en vond het prachtig.

Behalve dat Noël zelf een rol speelde in de schutterij had hij ook nog het geluk dat zijn oudste dochter Marjo tweemaal koningin was

van haar neef Bèr die koning was van de jeugdschutterij. De laatste Broonk van Noël was die van 1976. Volgens Liza en de kinderen zijn mooiste. Vriend Hay Goessen was koning en Juliette Devue-Schrijnemaekers koningin. Gabriëlle was hofdame. Noël genoot met volle teugen van alle festiviteiten. Met het 'mèisjtéke' op de koer van Haj werd het hoogtepunt bereikt, samen met zijn vriend Majoor Bèr Reintjens. Beiden wisten toen niet dat dit hun laatste 'Groete Broonk' was. Dat najaar stierf de majoor. Noël lag in het ziekenhuis en was niet in de gelegenheid de begrafenis bij te wonen. Noël herstelde maar echt genezen deed hij niet. Een slopende ziekte knaagde aan zijn gezondheid maar Noël klaagde niet. Daar was hij de man niet naar. Al jong had hij geleerd dat niet te doen. En zijn lijfspreuk bleef, óók bij tegenslag: "De wêts noets oe 't good vuur ês"

Het jaar 1980 was nog maar net begonnen toen duidelijk werd dat Noël ernstig en ongeneeslijk ziek was. Hij stierf op 17 februari. Zijn gedachtenisprentje geeft in het kort precies weer wie hij was. "Geboren en getogen in Gronsveld was hij verbonden met heel het leven van de gemeenschap in de parochie en gemeente, en genoot hij achting en vriendschap in brede kringen van de bevolking. Als echte Gronsveldenaar was hem de oude Broederschap der Koninklijke Schutterij zeer dierbaar. Met gepaste trots en waakzaamheid vervulde hij daarin zijn functie als luitenant- kwartiermeester."

1979. Noël en Liza bij hun huis aan de Kampweg.

Op pinkstermaandag 1980 volgde Jan Hayen zijn peetoom Noël op als luitenant-kwartiermeester.

Liza moest in 2006 na een herseninfarct noodgedwongen verhuizen naar Maastricht. Ze verbleef een jaar op Klevarie en woont inmiddels ruim vijf jaar in de Lenculenhof. Onlangs is ze 99 jaar geworden.

Toon van Baal

INHOUDSOPGAVE

Jaargang 32, 2012

Rubriek	Nr.	Blz.		
Dialect			Kên d'r hön nog	
Gebugeld	1	5	Giel Hessels	1 43
Knynsperty	2	57	Karel Waber	2 95
Nömmer nuügenenséstig	3	109	Jean Reintjens	3 143
D'n Dich 2012	4	157	Noël Hayen	4 194
Persjoonkele	4	158		
Foto			Natuur	
-	1	21	Het Savelsbos deel 1	1 7
-	2	68	Vervuiling in ons dorp	1 18
-	3	123	Het Savelsbos deel 2	2 59
-	4	169	Het Savelsbos deel 3	3 112
			Rariteiten 2012	4 160
			Kleurenpracht	4 165
Geziën			Streekmuseum	
Rijksweg 191	1	25	Ons museum	1 38
Rijksweg 180	2	73	De ploeg	1 38
Rijksweg 21	3	127	Kruis	1 40
Mgr. Willigersstraat 16	4	173	Veldkruis	2 89
			Bloeseparade	2 89
Historie			Koninginnewagen	2 89
Open Monumentedagen	1	27	Koninginnewagen	3 139
Gronsveldenaar geeft piano-			Actie stofdoek	3 139
concert voor keizerin Sissi	1	28	Kruis	3 140
Vraaggesprek met graaf			Geweer	3 140
Jost Maximiliaan van			De nieuwe loods	4 187
Bronckhorst Batenburg	2	75	Nieuwe aanwinsten	4 187
De heldendaad van een jonge			Zagen, zagen	4 187
dorpsgenoot	3	129	Hooddraaier	4 188
De heldendaad van een jonge			Mie fien mamzëlke	4 188
dorpsgenoot (vervolg)	4	176		

INHOUDSOPGAVE

Van aal en nog get

Keenderkemedie	1	42
Stichting Bronkversiering	2	91
Tour de Grueles	2	93
Open Monumentendag 2012	4	190
Grueles Keenderdaög	4	192

Wie ês 't toch mê?

Eddy Smit	1	19
Louis Klinkenberg	2	66
Theo Halders	3	120
Jeffrey Jaspars	4	167